

Referanser: SKR 32/16

Arkivsak: 17/00246-14

Saksdokumenter:

Innspill fra Samisk kirkeråd til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om representantforslag om en sannhetskommisjon for fornorskningsspolitikk og urett begått mot det samiske og kvenske folk i Norge.docx

Innspill til Sametinget i forbindelse med opprettelsen av en sannhetskommisjon om fornorskningsspolitikken og annen urett begått mot samer og kvener

Samisk kirkeråds forventninger til Sannhets- og forsoningskommisjonen

Sammendrag

Samisk kirkeråd legger frem sak om innspill til Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid som en del av det samiske sivile samfunnet. Innspillet tar utgangspunkt i tidligere høringsvar om prosessen, og baserer seg videre på momenter fra samtaler i rådet om saken. Sekretariatet legger fram saken som et innspill, med et forbehold om at dette kan suppleres ved en senere anledning.

Forslag til vedtak

Samisk kirkeråd vedtar følgende innspill fra Samisk kirkeråd til Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Fornorskningsspolitikkenes konsekvenser i tid

Samisk kirkeråd minner om disse forholdene der historiene henger sammen, ikke bare i tid. Når statens myndigheter vedtar politikk på øverste nivå, påvirkes også de andre enhetene, og videre også individer. Individens påvirkning av denne politikken kan avleses på helsestatistikker, kommentarfeltene i sosiale medier, mangel på gjennomføring av rettigheter, mangel på kunnskap hos majoritetsbefolkningen. Dette er også noe som ble fremhevet av den yngste generasjonen på Stortingets høring før opprettelsen av kommisjonen.

En konsekvens er de rettslige konsekvensene dette har hatt for enkeltpersoner helt til vår tid. Dette har for eksempel hatt store konsekvenser flere steder av det samiske området der behandlingen av reindrift ikke har vært bra.

Samisk kirkeråd ber om at kommisjonen gjør en helhetlig vurdering av hvordan ulike lovverk har bidratt til marginalisering av samer, og hvorvidt det i dag er lovverk som

oppleves som marginaliserende eller diskriminerende for samisk språk, kultur og samisk næringer.

Brudd på urfolksretten

Samisk kirkeråd viser til Kirkemøtets vedtak i sak 9/14 *Den norske kirke og menneskerettighetene* der et av prioriteringspunktene var brudd på urfolks rettigheter: «Den forsoningsprosessen som har begynt, må videreføres i et sterkt engasjement for urfolks rettigheter, nasjonalt og internasjonalt, gjennom å bidra til at brudd på urfolks rettigheter ikke fortsetter. Samisk kirkeråd har ved flere anledninger pekt på brudd på urfolks rettigheter i Norge, som skjer selv om Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeider.

Ideologi og teologi.

Samisk kirkeråd vil med tidsaspektet i mente også peke på at det er nødvendig å se fornorskningen i en større ideologisk og teologisk sammenheng. Fornorskningspolitikken fra 1850-årene oppstod ikke i et vakuum, men var en del av en lengre prosess. Dette er også framhevet i mandatet til kommisjonen, at kommisjonen skal se på de bakenforliggende ideologiene.

Samisk kirkeråd vil peke på at forskning i systematisk teologi viser at teologien bidro til rettferdiggjøring av politikken. Demonologien var en teologisk retning som omhandler ondes virkning på jorden, og samisk åndelighet falt etter hvert under denne paraplyen så tidlig som 1600-tallet. Dette har enda konsekvenser i dag der åndelighet utenfor den offisielle kirken blir hevdet å utgå av det onde. Samisk kirkeråd ser at det er nødvendig med økt kunnskap og dialog om disse forholdene som var med på å danne bakteppet for fornorskningspolitikken.

Involvering av majoritetssamfunnet

Samisk kirkeråd ser det som positivt at kommisjonen har møter ulike steder. Involvering av det samiske samfunnet er viktig i arbeidet.

Imidlertid er det noe bekymringsverdig at ikke majoritetssamfunnet i tilstrekkelig grad deltar i arbeidet med dette. Samisk kirkeråd ber om at kommisjonen har fokus på dette i sitt arbeid.

Det er viktig at det norske samfunnet i sin fulle bredde blir både involvert i dette arbeidet, men det er også viktig at et av tiltakene blir en større reform av samfunnsstrukturene som en konsekvens av dette.

Åndelighet

Åndelighet er viktig for mange samer og samiske samfunn. Det er noe som skaper en helhet for mange mennesker og samisk historie vitner om at åndelighet har vært veldig viktig i det samiske samfunnet.

Samisk kirkeråd registrerer at det ikke er viet stor oppmerksomhet rundt konsekvensene for åndelighet i det samiske samfunn. Mandatet åpner for å se på bakenforliggende ideologier, og Samisk kirkeråd vil foreslå at dette i større grad tas opp som tema. Dette er et tema som er levende i samiske samfunn og som det også er knyttet skam til.

Samarbeid over grensene

Samisk kirkeråd viser til at det pågår lignende prosesser også på svensk og finsk side. Assimileringspolitikken blant stater i nord har påvirket samer på tvers av grensene. Vedtak som ble gjort på norsk side, som for eksempel utestengingen av samer fra Sverige i 1922 fra Troms-området, påvirket samiske reindriftsutøvere som hadde sitt vinterbosted på svensk

side. Samisk kirkeråd oppfordrer kommisjonen til å ta inn grenseoverskridende påvirkning som et moment i sitt arbeid.

Samisk kirkeråd har følgende forslag til tiltak:

1. Samisk kirkeråd forventer at kommisjonens rapport blir fulgt opp av de ansvarlige myndigheter. Det skal bevilges betydelige ressurser til arbeidet med gjenoppretting etter fornorskningspolitikken.
2. Samisk kirkeråd foreslår følgende punkt som mulige tiltak til forsoningskommisjonens rapport:
  - det må iverksettes strukturelle endringer i samfunnet slik at samers rettigheter blir tilstrekkelig ivaretatt på alle samfunnssektorer.
  - at kirkens rolle i fornorskningspolitikken blir belyst.
  - at tros- og livssynsfeltet tilføres tilstrekkelig med ressurser for å belyse temaer som omhandler det som har med fornorskningens konsekvenser å gjøre.
  - at arbeidet med tilbakeføring av levninger tilføres nok ressurser.
  - det legges til rette for arenaer om dialog mellom samer og majoritetssamfunnet.
  - Tilføre ressurser for å styrke de samiske språkene.
  - Styrke kunnskapen om samisk historie i samfunnet.
  - Styrke kunnskapen om urfolks rettigheter med mål om å redusere konflikter i samfunnet.
3. På det kirkelige feltet vil Samisk kirkeråd fremheve behovet for å synliggjøre samisk teologi, åndelighet og kirkelig tradisjon. Videre mener også Samisk kirkeråd at det er viktig at evangeliet fortsatt forkynnes på de samiske språk, og at samiske barn og unges identitet og tro styrkes. Å fortsatt fremme grenseoverskridende samisk kirkeliv er viktig.
4. Samisk kirkeråd ber Kirkerådet om å forberede sak til Kirkemøtet hvor kirkens egen rolle i fornorskningspolitikken blir belyst.
5. Samisk kirkeråd oppfordrer Teologisk Nemnd til å se på hvilken rolle teologien innenfor Den norske kirke kan ha bidratt til eller støttet opp under fornorskningspolitikken som ble ført av norske myndigheter. Det kan også være aktuelt å utvide dette arbeidet til også å gjelde andre minoriteter i Norge.
6. Samisk kirkeråd ber om at Ungdommens kirkemøte har sannhet og forsoning som tema.
7. Samisk kirkeråd ber sekretariatet om å vurdere en oppfølgende sak hvor det kan suppleres med ytterligere punkter ved behov.

Saksorientering

Samisk kirkeråd har i forbindelse med rådsmøte hatt møte den 25. november 2020 med kommisjonens medlemmer og sekretariat. Samisk kirkeråds medlemmer ønsket å fremme en sak til rådet om forventninger til rådets arbeid, og da spesielt hvilke tiltak Samisk kirkeråd ser for seg.

Samisk kirkeråd har ved flere anledninger gitt innspill til forsoningsprosesser generelt, og også til Sannhets- og forsoningskommisjonen. Samisk kirkeråds sekretariat har også jevnlig møter med medarbeidere i Svenska Kyrkan og Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland hvor forsoningsarbeid er et av flere tema.

Samisk kirkeråd gir både tilbakemelding på selve prosessen, og foreslår også mulige punkter til tiltak. Det er på nåværende tidspunkt et ventet resultat fra kommisjonens arbeid 1. september 2022. Samisk kirkeråd tar derfor forbehold om at det kan være aktuelt å supplere dette innspillet.

Samisk kirkeråd viser også til det muntlige innspill til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité der leder Sara Ellen Anne Eira og generalsekretær Risten Turi Aleksandersen møtte den 15. mai 2017. Samtidig ble det levert et skriftlig innspill basert på dette framlegget for komiteen. Samisk kirkeråd gav også innspill til arbeidet med kommisjonens mandat fra Sametinget, brev sendt 25. april 2018.

Samisk kirkeråd har uttrykt sin fulle støtte til en slik kommisjon, men har i sine innspill hatt en tydelig vekt på at dette er prosesser som skal tas med stort alvor. Fornorskningspolitikken var en rekke politiske vedtak som har påvirket svært mange mennesker veldig dypt i mange generasjoner allerede. Våre innspill har tatt utgangspunkt i respekt for menneskeverdet, dette er ikke minst ut fra en erkjennelse av at kirken selv ikke har gjort jobben sin gjennom disse prosessene som en del av statsstyret.

Samisk kirkeråd la blant annet vekt på i sitt innspill til Stortinget at dette ikke bare handler om urfolk og nasjonale minoriteter, men at det mangler en erkjennelse fra myndighetene om hvilken stilling man skal ta til fornorskningspolitikken. Samisk kirkeråd ba også om at man måtte se dette i sammenheng med tiden som var før selve fornorskningspolitikken. Fornorskningspolitikken skjedde ikke uten at det var lagt til rette for dette på forhånd.

Samisk kirkeråd leverte også innspill til Sametingets arbeid med mandatet der ulike deler med prosessene var viktige å fremme, og at dette handler om at enkeltpersoner skal bli møtt med forståelse om at det de har opplevd er sant. Samisk kirkeråd ba derfor om at enkeltpersoner og fellesskap måtte få komme til orde for å fortelle om konsekvenser. Dette vil Samisk kirkeråd gjenta som viktig. Samisk kirkeråd påpekte også at det skal følges en god plan for oppfølging av dette, da de som bidrar til rapporten er mennesker som åpner seg med håp om endringer.

Kommisjonens rapport er ventet til 1. september 2022, og det er ikke unaturlig at covid19-situasjonen kan ha hatt innvirkning på dette. Sekretariatet vurderer at dette innspillet kan sendes inn, men Samisk kirkeråd kan også be sekretariatet om å videre arbeide med dette.

Samisk kirkeråd har tidligere bidratt til prosessen i forkant av opprettelsen av kommisjonen, og til selve mandatet. Samisk kirkeråd behandler med dette et innspill fra det valgte rådet til Sannhets- og forsoningskommisjonens nåværende arbeid.

For å belyse forsoningsarbeidet ovenfor rådet hold Samisk kirkeråd seminar i forbindelse med rådsmøtet den 5. mars. I den forbindelse ble førsteamanuensis Tore Johnsen og rådgiver Rune Fjellheim invitert til å gi et bilde av situasjonen sett fra ulike sider. Tore Johnsen sitt foredrag omhandlet blant annet en teoretisk tilnærming til temaet. Rune Fjellheim tegnet et bilde på hvordan fornorskningsarbeidet enda påvirker i dag. Seminaret gav et innblikk i omfanget av politikken som har vært ført. Det kom fram også i samtalen etter på at

erfaringene og dermed også tiltakene vil være svært ulike. Rådsmedlemmene kom med innspill og momenter som er tatt inn i dette innspillet.

Samisk kirkeråd gir med dette innspill på ulike faglige deler av selve arbeidet der rådet ser at kommisjonen bør være oppmerksom. Rådet vil også foreslå konkrete tiltakspunkt for kommisjonens arbeid. Samisk kirkeråd foreslår også et punkt der rådet ber om at det settes i gang en prosess med sak om forsoning på Kirkemøtet 2023.

Samisk kirkeråd tar også forbehold om at nye momenter kan komme, og ber sekretariatet om å vurdere dette.

Økonomiske/administrative konsekvenser

I saksbehandlingen på nåværende tidspunkt er det ingen ekstra økonomiske og administrative konsekvenser. Ved en eventuell gransking av Den norske kirke under fornorskningen må det settes av ressurser.